

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

***Ulusalrarası İş Birliğini Yeniden Düşünmek:
Rekabet Politikasında Düzenleyici
Ağlar Örneği***

Umut AYDIN

Yrd. Doç. Dr., Boğaziçi Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve
Ulusalrarası İlişkiler Bölümü

Bu makaleye atıf için: Aydın, Umut, “Ulusalrarası İş Birliğini Yeniden Düşünmek: Rekabet Politikasında Düzenleyici Ağlar Örneği”, *Ulusalrarası İlişkiler*, Cilt 8, Sayı 30 (Yaz 2011), s. 103-123.

Bu makalenin tüm hakları Ulusalrarası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Ulusalrarası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Uluslararası İş Birliğini Yeniden Düşünmek: Rekabet Politikasında Düzenleyici Ağlar Örneği

Umut AYDIN*

ÖZET

Son birkaç on yılda küreselleşme, karmaşık uluslararası sorunların ve bunları çözmeyi amaçlayan yeni uluslararası İş birliği yöntemlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ulusal ve bölgesel düzenleyici kurumların bir araya geldiği ulusaşırı düzenleyici ağlar (UDA) bu tarz yeni İş birliğinin örnekleridir. Bu makalenin ana tezi, Uluslararası İlişkiler literatürüne hâkim rasyonalist temelli Yeni Gerçekçi ve Yeni Liberal Kurumsalçı kuramların, UDA'ların ortaya çıkışı ve üyeleri üzerine etkilerini açıklamada yetersiz kaldıkları ve bu nedenle uluslararası İş birliği üzerine kavram ve kuramlarımızı yeniden düşünmemiz gerekliliğinin güçlendiğidir. Makale, bu tezi rekabet politikası alanında küresel İş birliği üzerine çalışan Uluslararası Rekabet Ağı örneği üzerinden incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ulusaşırı Düzenleyici Ağlar, İş birliği, Rekabet Politikası, Uluslararası Örgütler, Uluslararası İlişkiler Kuramları.

Rethinking International Cooperation: The Case of Regulatory Networks in Competition Policy

ABSTRACT

In the last few decades, globalization has led to the emergence of complex international problems and new methods of cooperation to deal with them such as Transnational Regulatory Networks (TRNs). In this article I argue that dominant rationalist theories of International Relations such as neorealism and neoliberal institutionalism have difficulty accounting for the emergence of TRNs and their effects on state behavior. Thus, there is an increasing need to rethink our concepts and theories of international cooperation with the spread of TRNs. The article explores this argument by focusing on cooperation on competition policy in the International Competition Network.

Key Words: Transnational Regulatory Networks, Cooperation, Competition Policy, International Institutions, International Relations Theories.

* Yrd. Doç. Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul. E-posta: umut.aydin1@boun.edu.tr. Bu araştırma Boğaziçi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından desteklenmiştir (Proje no: 09C301P).

Uluslararası İş birliği, rekabet politikasının gündemine 2. Dünya Savaşı sonrasında girmiştir. Savaştan sonra kurulmaya çalışılan Uluslararası Ticaret Örgütü'nün kurucu antlaşması, rekabeti koruyucu maddeler içeriyordu. Ancak Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Kongresi rekabet kanunlarının uluslararası bir antlaşmaya dâhil edilmesine karşı çıktığı için antlaşma yürürlüğe girmemiştir. Daha yakın bir dönemde, rekabet politikası Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) Doha Görüşmelerinde Singapur Konularına dâhil olmuş, ancak DTÖ'nün Cancun Bakanlar Kurulu toplantısında üye devletlerin bu konuda anlaşma sağlayamamaları nedeniyle İş birliğinin DTÖ çatısı altında gerçekleşmesi fikri suya düşmüştür.

Günümüzde küresel alanda rekabeti korumak için resmi ve çok taraflı bir anlaşma bulunmamasına rağmen, rekabet politikaları üzerine İş birliği günden güne gelişmektedir. Örneğin, rekabet politikasının çeşitli alanları üzerinde çift taraflı ve bölgesel İş birliği anlaşmalarının sayısı artmaktadır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) ve İktisadi İş birliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) gibi örgütler çok taraflı fakat bağlayıcı olmayan yollarla İş birliğinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, 2001'de kurulan Uluslararası Rekabet Ağı (ICN) ulusal ve çokuluslu rekabet otoritelerini geleneksel uluslararası örgütlere göre daha az resmi ve hiyerarşik bir ortamda biraraya getirerek, aralarında İş birliğini kolaylaştırmayı ve ulusal rekabet politikaları arasında uyumlaşmayı (*soft convergence*) amaçlamaktadır.

ICN, yönetim ağları (*governance networks*) veya uluslararası düzenleyici ağlar (*transnational regulatory networks-UDA*) olarak adlandırılan yeni bir uluslararası örgütlenme biçimine emsal teşkil etmektedir.¹ UDA'lar terörizm, çevre, finansal düzenlemeler, merkez bankacılığı ve rekabet politikası gibi karmaşık uluslararası sorunlar üzerine yoğunlaşırlar ve küresel alanda “bilgi toplamak ve yaymak, ulusal ve uluslararası hukuku uygulamak, ulusal hukuk ve düzenlemeler arasında uyumlaşma sağlamak ve ortak sorunlara çare aramak” gibi fonksiyonlar üstlenirler.² UDA'ların ortaya çıkışı, 1970'lerde ulusal finansal denetleyicilerin, kısaca Basel Komitesi adıyla bilinen Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Komitesi ve Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO) gibi uluslararası örgütlerde biraraya gelmeleriyle başlamıştır.³ Ancak daha genel olarak baktığımızda, UDA'ların ortaya çıkarak çoğalmalarını küreselleşmeye ve 1980'lerle başlayan “düzenlemenin altın çağı”na bağlayabiliriz.⁴ Cerny gibi yazarların deyimiyle, küreselleşmeyle birlikte refah devletinin yerini alan “rekabet devleti” anlayışı, bir yandan devletin küçülmesine (örneğin devlet harcamalarının azalmasına) neden olurken, paradoksal olarak diğer bir yandan da rekabet ve piyasalaşma adına fiili olarak devlet müdahalesi ve düzenlemelerini gerekli

¹ Kal Raustiala, “The Architecture of International Cooperation: Transgovernmental Networks and the Future of International Law”, *Virginia Journal of International Law*, Cilt 43, No 2002, s.1-92. Anne-Marie Slaughter, *A New World Order*, Princeton, Princeton University Press, 2004.

² Slaughter, *A New World Order*, s.7.

³ Ibid., s. 42. Ayrıca bkz. Tony Porter, “Politics, Institutions, Constructivism and the Emerging International Regime for Financial Regulation”, *Review of Policy Research*, Cilt 19, No 1, 2002, s.53-79.

⁴ Scott H. Jacobs, “The Golden Age of Regulation”, *CEPMLP*, Cilt 7, No 13, 2000, <http://www.dundee.ac.uk/cepmlp/journal/html/vol7/article7-13.html>, (Erişim Tarihi 1 Aralık 2010).

kılmıştır.⁵ UDA'lar, devletin düzenleyici fonksiyonlarının ve bu fonksiyonların sürdürülmesi için gereken teknik bilgiye sahip bürokratların⁶ sayısının ve bunlar arasında uluslararası koordinasyonun gerekliliğinin artmasıyla birlikte hızla yayılmaya başlamıştır. Slaughter'a göre farklı alanlarda aktif ve başarılı olan UDA'lar, yirmibirinci yüzyılda dünya düzenini tanımlayan ana unsurlardan biri haline gelmiştir.⁷ Reinicke'ye göre, bu yeni İş birliği "sessiz bir devrim" yaratmaktadır: 1999 yılında dünyada çeşitli konular üzerine çalışan elli UDA tespit edilmiştir ve bu sayı hızla artmaktadır.⁸

Bu makale, UDA'lar aracılığıyla gerçekleşen bu yeni küresel İş birliği tarzını incelemektedir. Çalışma, ICN örneğinden yola çıkarak, UDA'ların ortaya çıkışının ve İş birliğine katkılarının rasyonalist temelli geleneksel Uluslararası İlişkiler kuramları üzerinden okunmasının güçlüğüne işaret etmektedir. Yeni gerçekçilik (*neorealism*) ve neoliberal kurumsalcılık (*neoliberal institutionalism*) gibi rasyonalist temelli kuramlar, uluslararası kurumların ve rejimlerin bir amaca hizmet etmek için ortaya çıktıklarını iddia etmektedirler. Bu amaç, yeni gerçekçiliğe göre güçlü devletlerin çıkarlarına hizmet etmekken, neoliberal kurumsalcılık için ise devletlerin ortak çıkarlarına hizmet etmektir. Ancak her iki kuram da devletlerin neden UDA'lar gibi bir kurumsal yapıyı tercih ettiklerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Ayrıca, bu kuramlar, tehdit, güç, ödül ve yaptırımlar kullanılmadan ve anlaşmalara uyulup uyulmadığı resmi mekanizmalarla izlenmeden devletlerarası İş birliğinin nasıl yürüebileceğini açıklayamazlar.

Bu makale, Uluslararası İlişkiler alanında 1980'lerden itibaren önem kazanan inşacılık ve sosyolojik kurumsalcılığın, UDA'ları anlamakta rasyonalist temelli kuramlara göre çok daha faydalı oldukları ileri sürmektedir. İnşacılık, Uluslararası İlişkilerde normlar, fikirler, kimlikler ve söylemlerin en az güç ve çıkar ilişkileri kadar önemli olduğunu öne sürer. İnşacılar, üye devletlerin örgütlerde rasyonalist kuramların iddia ettiği kadar derin bir takım değişimler geçirdiklerini öne sürerler. Örneğin, Avrupa Birliği (AB) ve NATO üzerine yaptıkları vaka incelemeleriyle, devletlerin ve devlet adamlarının kimlik ve çıkarlarını algılayışlarının üye oldukları örgütlerdeki müzakere, sosyalizasyon ve sosyal baskılar sonucu değiştiğini göstermişlerdir.⁹ Sosyolojik kurumsalcılar ise, devletlerin bazı davranışları rasyonel bir fayda-zarar değerlendirmesinden çok, uluslararası normlara uyarak meşruiyet kazanmak için yaptıklarını iddia ederler.¹⁰ Bu makale, inşacı ve sosyolojik

⁵ Philip G. Cerny, "Paradoxes of the Competition State: The Dynamics of Political Globalization", *Government and Opposition*, Cilt 32, No 2, 1997, s.251, 259.

⁶ Peter M. Haas, "Epistemic Communities and International Policy Coordination", *International Organization*, Cilt 46, No 1, 1992, s.1-35.

⁷ *Ibid.*, s.1.

⁸ Wolfgang H. Reinicke, "The Other World Wide Web: Global Public Policy Networks", *Foreign Policy*, Cilt, No 117, 1999, s.44-45.

⁹ Örnekler için bkz. Jeffrey T. Checkel, "Why Comply? Social Learning and European Identity Change", *International Organization*, Cilt 55, No 3, 2001, s.553-88 ve Alexandra Gheciu, "Security Institutions as Agents of Socialization? Nato and the 'New Europe'", *International Organization*, Cilt 59, No 4, 2005, s.973-1012.

¹⁰ Martha Finnemore, "Review: Norms, Culture, and World Politics: Insights from Sociology's Institutionalism", *International Organization*, Cilt 50, No 2, 1996, s.325-47.

kurumsalci savların, gitgide yaygınlaşan UDA'ların incelenmesine katkısını irdelemektedir. UDA'lar, üye devletlerin davranışlarını tehditler, yaptırımlar ve ödüller yoluyla değil, öncelikle üyeler arasında müzakere ve sosyalizasyona yol açacak ortamlar sağlayarak ve normları yaygınlaştırarak değiştirirler. Bu mekanizmaları incelemek için inşacılık ve sosyolojik kurumsalcılık, yeni gerçekçilik ve neoliberal kurumsalcılıktan daha faydalıdır.

Makalenin ilk bölümünde rekabet politikaları üzerine uluslararası İş birliği çabaları özetlendikten sonra, ikinci bölümde hâkim Uluslararası İlişkiler kuramlarının İş birliği konusundaki savları eleştirel olarak incelenmektedir. Üçüncü bölümde inşacılık ve sosyolojik kuramsalcılığın, UDA'larda gelişen yeni İş birliği türünü açıklamaya nasıl katkıda buldukları tartışılmaktadır. Dördüncü bölüm, ICN örneğini bu iki kuramın bakış açısından inceleyerek bunların uluslararası İş birliğinin ortaya çıkışı ve rolü konularında sağladıkları katma değeri değerlendirmektedir. Sonuç bölümünde ise UDA'ların bazı eleştirilerine yer verilmektedir.

Rekabet Politikası Üzerine Uluslararası İş birliği Denemeleri

Rekabet politikası, piyasalarda rekabeti korumak üzere yapılmış bir takım kanun, düzenleme ve politikalar bütünüdür.¹¹ Örneğin rekabet kanunları, kartelleri yani “amaçları rakip firmalar arasında koordineli bir şekilde fiyatları dondurmak veya yükseltmek, satış veya üretimi düşürerek talebi kısmak veya piyasaları ve müşterileri paylaşmak” olan gizli anlaşmaları engelleyecek kurallar içerir.¹² Rekabet kanunları ayrıca birleşme ve devralmaların piyasada hâkim bir durum yaratarak ya da hâkim durumu güçlendirerek rekabeti kısıtlamasını engellemeyi amaçlar. Rekabet politikalarının temel amacı, piyasalarda rekabeti güçlendirerek ekonomik verimliliği ve tüketici refahını arttırmaktır.¹³ Son otuz yılda rekabet politikalarına ilgede bir patlama yaşanmıştır: 1980 yılında sadece yirmi civarında ülkede rekabet kanunları varken, 2008 yılında bu sayı yüzün üzerindedir.¹⁴ Ulusal rekabet kanunlarının çoğunun temelinde 1890 yılında ABD’de yürürlüğe giren Sherman Kanunu yatmaktadır.¹⁵ Rekabet kanunları Batı Avrupa’da 2. Dünya Savaşı sonrasında, hukuksal veya kurumsal açıdan ABD örnek alınarak, ABD desteğiyle hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir.¹⁶

Uluslararası bir rekabet rejimi oluşturma çabaları ilk olarak, Uluslararası Ticaret Örgütü’nün (ITO) kurucu antlaşmasına kısıtlayıcı uygulamalar üzerine kuralların dâhil

¹¹ Chad Damro, *Cooperating on Competition in Transatlantic Economic Relations*, Basingstone, Hampshire ve New York, Palgrave Macmillan, 2006, s.6.

¹² Commission of the European Communities, *EU Competition Policy and the Consumer*, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2004, s.2.

¹³ İzak Atıyas, “Rekabet Politikasının İktisadi Temelleri Üzerine Düşünceler”, *Rekabet Dergisi*, Cilt 1, 2000, s. 25-26; Michelle Cini ve Lee McGowan, *Competition Policy in the European Union*, New York, Palgrave Macmillan, 2009, s.2-3.

¹⁴ Umut Aydın, “The International Competition Network: Cooperation and Convergence in Competition Laws”, *Rekabet Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 2010, s.55.

¹⁵ Damro, *Cooperating on Competition*, s.24-25.

¹⁶ Cini ve McGowan, *Competition Policy in the EU*, s.9.

edilmesiyle başladı. Bu kuralların antlaşmaya dâhil edilmesinin sebebi 1930'larda uluslararası kartellerin yaygın olarak faaliyet göstermesi ve dünya ekonomisine zararlı oldukları algısıydı.¹⁷ Ancak antlaşma, ABD Kongresi tarafından reddedildiği için yürürlüğe girmeyince, rekabet politikası üzerine uluslararası İş birliği fikri de rafa kalktı. Ancak, yıllar geçtikçe sınırötesi ekonomik faaliyetlerin artmasıyla, sınırötesi rekabeti engelleyici davranışlar için fırsatlar da çoğalmış ve ulusal rekabet kanunları, ülke dışında (*extraterritorial*) uygulanırsa dahi iç piyasadaki rekabeti korumakta yetersiz kalmaya başlamışlardır.¹⁸

Rekabet politikası üzerine ikili anlaşmalar, ABD ve Almanya'nın 1976 yılında imzaladıkları anlaşmayla başlamış, bunu ABD ve Avustralya arasında 1982'de imzalanan anlaşma takip etmiştir. ABD ve Avrupa Birliği rekabet politikası alanında uzun yıllar süren sürtüşmelerin ardından, 1991 yılında ikili bir anlaşma imzalamışlar ve İş birliğini 1998 ve 1999 yılında ek anlaşmalarla ilerletmişlerdir. İkili anlaşmalar, üzerinde en kolay anlaşılabilen İş birliği şeklidir. İki kurum arasında karşılıklı güveni sağlamak ve anlaşmanın şartlarının uygulanıp uygulanmadığını denetlemek daha kolaydır. Ancak ikili anlaşmaların yaygınlaşması, istenmeyen durumlara da yol açabilir ve anlaşma dışında kalan taraflarla ilişkileri güçleştirebilir.¹⁹ Çok taraflı anlaşmaların bu açıdan avantajı, coğrafi kapsamlarının geniş olması sebebiyle anlaşmadan ortaya çıkabilecek faydaların genişlemesidir. Ancak anlaşmanın tarafları çoğaldıkça kanun ve uygulamalardaki farklılıklar da artacak ve taraflar arasında geniş kapsamlı bir anlaşmaya varabilme olasılığı azalacaktır.

Rekabet alanında çok taraflı İş birliği, bu zorluklara rağmen denenmiştir. Çok taraflı İş birliği forumlarından biri olan OECD'nin komite ve çalışma grupları, 1960'lardan beri rekabet politikalarının değişik yönleriyle ilgili raporlar ve bağlayıcı olmayan tavsiye kararları hazırlayarak üye devletlerin rekabet kanunları ve uygulama pratikleri arasında uyumlaşmayı sağlamaya çalışmaktadır.²⁰ OECD'nin gelişmiş devletlerle sınırlı üyeliğinin olması, konsensüs sağlamak açısından daha elverişli bir ortam sağlasa da, bu sınırlı üyelik aynı zamanda Teşkilat'ta kabul edilen tavsiyelerin gelişmekte olan ülkeler nezdinde meşruiyetini kısıtlamaktadır.²¹ Bir başka çok taraflı forum ise UNCTAD'dır. UNCTAD'ın 1980 yılında kısıtlayıcı ticari uygulamaların kontrolü için geliştirdiği ilkeler ve kurallar, Birleşmiş Milletler'in geniş üye yelpazesinin isteklerini yansıtmakta, örneğin gelişmekte

¹⁷ Stephen Woolcock, "International Competition Policy and the World Trade Organization", *The LSE Commonwealth Business Council Trade Forum in South Africa*, 2007, s.2.

¹⁸ Hem Avrupa Birliği hem de ABD, rekabet kanunlarını ülke dışında ve yabancı uyruklulara uygulamakta agresif davranmaktadırlar. Ancak ulusal kanunların ülke dışında uygulanması sıkça hukusal ve pratik engellerle karşılaşır. Bkz. Roland Weinrauch, *Competition Law in the WTO: The Rational for a Framework Agreement*, Vienna, Neuer, 2004, s.93.

¹⁹ Donald I. Baker, et.al., "The Harmonization of International Competition Law Enforcement", Leonard Waverman, William S. Comanor ve Akira Goto (der.), *Competition Policy in the Global Economy: Modalities for Cooperation*, Londra ve New York, Routledge, 1997, s. 439-493.

²⁰ Bruce G. Doern, "The Internationalization of Competition Policy", Bruce G. Doern ve Stephen Wilks (der.), *Comparative Competition Policy: National Institutions in a Global Market*, New York, Oxford University Press, 1996, s. 316.

²¹ A. Neil Campbell ve Michael J. Trebilcock, "Interjurisdictional Conflict in Merger Review", Waverman, Comanor ve Goto, *Competition Policy*, s. 89-126.

olan ülkeler için tercihli muameleleri içermektedir.²² UNCTAD ve OECD'nin çalışmaları rekabet alanında uluslararası düzeyde önemli ilkeler oluşturmuştur, ancak her ikisinin de tavsiyelerin bağlayıcı olmaması etkinliklerini azaltmaktadır.

Avrupa Birliği 1990'ların başından itibaren rekabet üzerine İş birliğinin DTÖ çatısı altında ele alınmasına öncülük etmiştir. Fakat ABD'nin itirazları nedeniyle bir sonuç alınamamıştır.²³ ABD, 1990'ların ortalarına gelindiğinde DTÖ çatısı altında rekabet üzerine müteavazi bir çalışma programına başlanmasına yeşil ışık yakmış ve bundan sonra DTÖ'nün Singapur Bakanlar Kurulu toplantısında ticaret ve rekabet politikası arasındaki etkileşimi incelemek üzere bir çalışma grubu oluşturulmuştur.²⁴ Çalışma grubu, fikir alış-verişi yapmak ve üzerinde anlaşma sağlanabilecek konuları tespit etmek üzere, 1997-2004 yılları arasında yılda üç defa toplanmıştır. DTÖ Genel Konseyi, DTÖ'nün Eylül 2003'teki Cancun Bakanlar Toplantısı'nda, Singapur Konuları üzerine yaşanan çıkmazın ardından, 2004 ortasında rekabet politikasını müzakerelerin dışında tutma kararı almış ve Çalışma Grubu'nun faaliyetine son vermiştir.²⁵ DTÖ çatısı altında çok taraflı bir rekabet rejimi oluşturulmasına itiraz edenlerin başında egemenlik kaygısı güden ABD bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunluğu da bu fikri gelişmiş ülkelerin şirketleri için piyasa erişimini sağlayacak bir düzenleme olarak görmüş ve DTÖ'de ortaya çıkacak antitröst kurallarının "Batı'yı kayıracığı ve geliştirmekte olan ülkeleri daha fazla kolonileştirip marjinalize edeceği" kaygısını taşımışlardır.²⁶

ABD, uluslararası rekabet sorunlarının artmasıyla birlikte ulusal kanunlarını dış ülkelerde uygulamanın ve ikili anlaşmaların sınırlarını görmüştür. Ancak çok taraflı ve resmi uluslararası anlaşmalar yapmak konusunda da çekinceler varlığını hala sürdürmektedir. Bu nedenlerle, 1997'de uluslararası rekabet sorunlarını çalışmak üzere akademisyen ve politika saptayıcıları biraraya getiren Uluslararası Rekabet Politikası İstişare Komitesi (ICPAC) kurulmuştur. ICPAC, nihai raporunda DTÖ çatısı altında çok taraflı ve kapsamlı bir takım rekabet kuralları geliştirmenin gerçekçi ve akıllı bir çözüm olmadığını öne sürmüştür.²⁷ Bunun yerine bağlayıcı olmayan, rekabet kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının üye olabilecekleri ve fikir alışverişinde bulunabilecekleri çok taraflı bir inisiyatif başlatılmasını önermiştir.²⁸

Uluslararası Rekabet Ağı, ICPAC'ın bu önerileriyle hareket eden ABD'nin öncülüğünde 2001 yılında onüç ülke ve AB tarafından, "gelişmiş ve geliştirmekte olan ülkelerin rekabet kurumlarına pratik uygulama ve politikaların ele alınabileceği daha kuvvetli ve

²² Doern, "The Internationalization of Competition Policy", s. 312.

²³ Philip Marsden, *A Competition Policy for the WTO*, Londra, Cameron May, 2003, s.55.

²⁴ Ibid., s. 57-8.

²⁵ Rekabet Kurumu, "Uluslararası İlişkiler: Rekabet Kurumu ve DTÖ", 2010, <http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=40>, (Erişim Tarihi 7 Aralık 2010).

²⁶ Weinrauch, *Competition Law in the WTO*, s.43 ve Eleanor Fox, "Linked-In: Antitrust and the Virtues of a Virtual Network", *The International Lawyer*, Cilt 43, Bahar Sayısı, 2009, s.156.

²⁷ Uluslararası Rekabet Politikası İstişare Komitesi, *Nihai Rapor*, 2000, <http://www.usdoj.gov/atr/icpac/finalreport.htm>, s. 272, (Erişim Tarihi 2 Temmuz 2008).

²⁸ Ibid.

geniş bir ağ” sağlamak amacıyla kurulmuştur.²⁹ Bu ağ içerisinde buluşmanın zaman içinde “küresel antitröst camiasında sağlam prensipler üzerine fikir birliği ve uyumlaşmaya” yol açacağı düşünülmektedir.³⁰ ICN’nin üyeliği, ulusal ve çokuluslu rekabet otoritelerinden oluşur. Üye sayısı kuruluşundan 2002’deki ilk konferasına kadar 14’ten 60’a çıkmış, 2010 yılında da 110’a ulaşmıştır. ICN, “hükümet dışı danışmanlar” olarak tanımlanan hukuk firmaları, akademisyenler ve sivil toplum örgütlerinin katılımına açıktır. ICN sanal bir teşkilattır, yani daimi sekreterliği veya genel merkezi yoktur ve çalışmalarının birçoğu e-posta, telekonferans ve web seminerleri yoluyla yapılır. ICN’nin çeşitli temalar üzerine yoğunlaşan Çalışma Grupları bulunur ve üyeler her yıl değişik bir ülkede yıllık toplantıda buluşurlar.

Uluslararası İş birliği Üzerine Tartışmalar

Uluslararası örgütler ve rejimler, uluslararası ilişkiler alanındaki tartışmaların merkezinde yer alır. Bu tartışmaların temel sorusu, uluslararası örgütlerin dünya siyasetinin belirlenmesinde ve üye ülkelerin davranışları üzerinde ne derece etkili olduğudur. Uluslararası İlişkiler yazınına 1980’li yıllara kadar egemen olan gerçekçilik ve yeni gerçekçilik kuramlarının bu soruya yanıtı olumsuzdur. Devletlerin rasyonel ve bölünmez aktörler olarak anarşik bir uluslararası sistemde güvenliklerini ve güçlerini maksimize etmeye çalıştıklarını varsayan yeni gerçekçiler, uluslararası örgütlerin ve uluslararası hukukun güçlü devletlerin çıkarlarını yansıttıklarını ve bu nedenle üyeleri üzerinde bağımsız bir etkilerinin olmadığını iddia ederler.³¹ Yeni gerçekçilerin bazıları, egemen gücün kendi çıkarlarına hizmet edecek bir uluslararası düzeni inşa etmek için uluslararası örgütleri ve rejimleri kullandıklarını öne sürer.³² Buna örnek olarak, 2. Dünya Savaşı sonrasında egemen güç ABD’nin kendine çıkar sağlayacak liberal bir ticaret ve parasal sistem inşa etmek için Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası gibi uluslararası örgütler kurmasını verirler. Yeni gerçekçiler, devletler arasındaki güç dengelerinin, ticaret ve ekonomi gibi ikinci dereceden politika meseleleri üzerine İş birliği olasılıklarını dahi şekillendireceğine³³ ve güç politikalarının bütün üyelerin ortak çıkarlarına hizmet eden uluslararası kuruluşlarda dahi önemli rol oynayacağına işaret ederler.³⁴

²⁹ Marie-Laure Djelic ve Thibaut Kleiner, “The International Competition Network: Moving towards Transnational Governance”, Marie-Laure Djelic ve Kerstin Sahlin-Andersson (der.), *Transnational Governance: Institutional Dynamics of Regulation*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, s.298.

³⁰ International Competition Network, *Overview*, 2010, <http://www.internationalcompetitionnetwork.org>, (Erişim Tarihi 10 Mart 2010).

³¹ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, Reading, MA, Addison-Wesley Pub. Co, 1979; John J. Mearsheimer, “The False Promise of International Institutions”, *International Security*, Cilt 19, No 3, 1994/1995, s.5-49.

³² Robert Gilpin, *The Political Economy of International Relations*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1987; Charles P. Kindleberger, *The World In Depression 1929-1939*, Berkeley, University of California Press, 1973.

³³ Joseph Grieco, *Cooperation Among Nations: Europe, America and Non-tariff Barriers to Trade*, Ithaca, Cornell University Press, 1990.

³⁴ Lloyd Gruber, *Ruling the World*, Princeton University Press, 2000.

Neoliberal kurumsalcılık, yeni gerçekçilerin uluslararası örgütlerin etkileri üzerine karamsar yaklaşımlarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Robert Keohane, *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy* kitabında, Gilpin'in uluslararası örgüt ve rejimlerin egemen gücün buyruğu altında varolduğu kuramını çürütmeyi hedefler.³⁵ Keohane'in bu kitaptaki tezi, egemen gücün uluslararası rejimi kurduğu, ancak rejimin sürekliliğini sağlamak için egemen güce ihtiyaç duyulmadığıdır. Keohane, devletlerin ortak çıkarları olduğunda, bu çıkarları elde etmek amacıyla uluslararası kurum ve rejimleri inşa edeceklerini ve rejimlerin işlem maliyetlerini azaltmak, bilgi sağlamak, çeşitli konular arasında bağlantılar kurarak müzakereleri kolaylaştırmak ve uluslararası sistemde belirsizliği azaltmak gibi işlevleri yerine getirdikleri sürece ayakta kalacaklarını iddia eder.³⁶

Kurumsalcılık geleneğini takip eden başka araştırmacılar, devletlerin uluslararası kurumları ortak sorunlarını çözmek üzere tercihleri doğrultusunda tasarladıklarını savunurlar.³⁷ Bu çalışmalar, uluslararası kurumların devletler arasında koordinasyon, İş birliği ve bölüşüm sorunlarını çözmeye yardımcı olduklarını iddia ederler. Örneğin kurumlar, birden fazla İş birliği yolunun olduğu durumlarda, aktörlerin davranışlarını koordine edebilecekleri odak noktalarını belirlerler.³⁸ Diğer bazı araştırmacılar, devletlerin bazen resmi, bazense gayri resmi ve bağlayıcı olmayan uluslararası örgütler aracılığıyla İş birliği yapmalarının nedenlerini araştırırlar. Örneğin Abbot ve Snidal'a göre, resmi uluslararası örgütler "anlaşmaları müzakere etme ve uygulamada, anlaşmazlıkları çözmede, ihtilafları idare etmede, teknik yardım gibi işlemsel faaliyetleri yerine getirmede, normları geliştirmede ve uluslararası söylemi şekillendirmede" gayriresmi İş birliğine göre üstündürler.³⁹ Rasyonel davranan devletler, bu fonksiyonların faydaları maliyetinden (en başta tek taraflı davranışları sınırlandırması) fazla ise resmi uluslararası örgütler kurmayı tercih ederler.⁴⁰

Özetleyecek olursak, rasyonalist temelli uluslararası ilişkiler kuramlarına göre, hem geleneksel uluslararası örgütler hem de UDA'lar, bir amaca hizmet ettikleri için ve devletlerin bilinçli seçimleri ve tercihleri doğrultusunda ortaya çıkarlar. Bu kuramlar UDA'ların neden geleneksel uluslararası örgütlere tercih edildiğini açıklamakta yetersiz kalırlar. Örneğin OECD ve UNCTAD varken, neden ABD'nin ICN gibi bir alternatif örgüt kurmak istediğini açıklayamazlar. Ayrıca rasyonalist kuramlar, tehdit, güç, ödülleri ve yaptırımlar olmadan bir örgütün üyeler üzerine etkili olmasını açıklayamadıkları için UDA'ların üyeler üzerindeki etkilerini anlamakta da yetersiz kalmaktadırlar. Her iki ku-

³⁵ Robert O. Keohane, *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton, Princeton University Press, 1984.

³⁶ Keohane, *After Hegemony* ve "The Demand for International Regimes", Stephen D. Krasner (der.), *International Regimes*, Ithaca ve Londra, Cornell University Press, 1983, s.141-171.

³⁷ Lisa L. Martin ve Beth A. Simmons, "Theories and Empirical Studies of International Institutions", *International Organization*, Cilt 52, No 4, 1998, s.729-757.

³⁸ Geoffrey Garrett ve Barry Weingast, "Ideas, Interests, and Institutions: Constructing the EC's Internal Market", Judith Goldstein ve Robert O. Keohane (der.), *Ideas and Foreign Policy: Beliefs, Institutions and Political Change*, Ithaca, Cornell University Press, 1993, s.173-206.

³⁹ Kenneth W. Abbott ve Duncan Snidal, "Why States Act through Formal International Organizations", *Journal of Conflict Resolution*, Cilt 42, No 1, 1998, s.5.

⁴⁰ *Ibid.*, s. 5.

ram da, devletlerin uluslararası örgütlerde bir arada çalıştıklarında müzakere ve sosyalizasyon yoluyla ortaya çıkabilecek sonuçları, örneğin kimliklerinin değişmeye başlamasını, karşılıklı öğrenme ve iknayı görmezden gelirler ve devletlerin sadece fayda-zarar analiziyle hareket ettiklerini iddia ederler.

İnşacılık ve Sosyolojik Kurumsalcılığın Katkıları

UDA'ların gittikçe yayılması ve önemli küresel sorunlara çözüm bulmak için tercih edilen bir İş birliği yöntemi olmalarıyla, UDA'ların uluslararası sistemdeki yerlerini anlamak da önem kazanmıştır. UDA'larda yapılan İş birliği, geleneksel uluslararası örgütlerden farklıdır. UDA'ların sekreteryalari, anlaşmalara uyulup uyulmadığını denetleyecek mekanizmaları ve üyeleri üzerinde herhangi bir maddi yaptırımları yoktur. Bu makalenin tezi, UDA'ların devletler tarafından tercih edilmelerinin sebepleri ve üyeleri üzerindeki etkilerinin incelenmesinde, inşacılık ve sosyolojik kurumsalcılığın, rasyonalist kuramlardan daha faydalı olduklarıdır. İnşacılar, devletlerin kimliklerinin şekillenmesi ve değişmesi, uluslararası normların ve inançların ortaya çıkışı ve yayılması ile kimlik ve normların devletlerin davranışlarına etkisini incelerler. Özetle, inşacıların ana tezi, uluslararası sistemde kimlikler ve normların önemli bir rol oynadığıdır. Sosyolojik kurumsalcılar ise devletlerin çıkar hesaplamalarından ziyade, uluslararası alandaki hâkim normlara uyararak meşruiyet kazanma amaçlı hareket ettiklerini öne sürerler.⁴¹ Bu bölümde, inşacı ve sosyolojik kurumsalcıların ilk olarak uluslararası İş birliğinin ortaya çıkışı üzerine savları, ikinci olarak da uluslararası örgütler ve özellikle de UDA'ların üyelerinin davranışları üzerine etkileri konusundaki iddiaları tartışılacaktır.

İnşacılar ve sosyolojik kurumsalcılar, uluslararası İş birliği ve örgütlerin ortaya çıkışında ve yapılanma biçimlerinde sadece güç dengelerinin ve yükledikleri fonksiyonların değil, İş birliği yapan devletlerin iç politikalarının, kimlik ve normlarının da rol oynadığını söylerler. Ruggie'ye göre devletlerin uluslararası alanda İş birliği yaparken neden belli bir kurumsal yapıyı tercih ettiklerini anlamak için, devletlerin tercihlerinin kaynağına, yani kimliklerine ve iç politikalarına bakmak kaçınılmazdır.⁴² Kimlikler "politik hayat bağlamında ortaya çıkarlar ve kurallar, uygulamalar, inançlar ve kurumlar içine gömülüdürler."⁴³ Eylem, bir kimlik veya rolü harekete geçirmeyi ve o kimliği belirli bir durumla eşleştirmeyi içerir.⁴⁴ Bundan hareketle, devletlerin yeni bir İş birliği çabası gösterdiklerinde, iç siyasi yapılarının, kimliklerinin, normlarının ve İş birliği alışkanlıklarının tercih edecekleri örgütlenme şekli üzerinde etkili olmasını bekleyebiliriz. Örneğin, Avrupa Birliği üye devletleri bölgesel entegrasyona ve çok taraflı İş birliğine alışmış ve bu tarz İş birliği AB'nin İş birliği konusunda izlediği norm haline gelmiştir. Uluslararası alanda yeni bir sorunla karşılaştıklarında da bu kimlik ve norma uygun bir İş birliği önermelerini bekleriz. İnşacılar,

⁴¹ Finnemore, "Review: Norms, Culture, and World Politics", s. 325-47.

⁴² John Gerard Ruggie, "Multilateralism: The Anatomy of an Institution", *International Organization*, Cilt 46, No 3, 1992, s.591-2.

⁴³ James G. March ve Johan P. Olsen, "The Institutional Dynamics of International Political Orders", *International Organization*, Cilt 52, No 4, 1998, s.959.

⁴⁴ *Ibid.*, s.951.

normlara ve alışkanlık haline gelmiş uygulamalara dikkatimizi çekerek değişik İş birliği tarzlarının devletler tarafından neden tercih edildiğini anlamamıza yardımcı olurlar.

UDA'ların ve diğer uluslararası örgütlerin üye devletlerin davranışları üzerine etkilerine gelince, sosyolojik kurumsalcılık ve inşacılık açısından üç ana mekanizmadan bahsedebiliriz. Sosyolojik kurumsalcılık, özellikle makro düzeyde etkili olan normların ortaya çıkışına ve yayılmasına vurgu yapar. Sosyolojik kurumsalcılara göre aktörler çoğu zaman fayda-zarar hesaplamasıyla değil, kendi kimliklerine "uygun" olan davranışı seçerek hareket ederler. Aktör, belli bir sosyal çevrenin parçası olarak kendi kimliğine ve rolüne uygun davranışı seçerek meşruiyetini artırır. Örneğin Finnemore, pek çok ülkenin çıkarları öyle gerektirdiği için değil, devletler için bilim ve teknoloji konusunda sorumluluk almanın uygun davranış olduğunu düşündükleri için bilim ve teknolojiye sorumlu bakanlıklar kurduklarını göstermiştir.⁴⁵ Aynı şekilde, köleliğe karşı çıkmanın veya insan haklarına saygılı davranmanın uluslararası bir norm olarak yayılması ve devletler tarafından kabul görmesi de devletlerin bu normları çevrelerindeki örnekleri takip edip, yapılması doğru olan davranış olarak görmeye başlayıp, içselleştirmeleriyle olur.⁴⁶ UDA'ların üyelerinin birlikte ürettikleri normların da üyelerin davranışlarını bu şekilde etkilemesini bekleyebiliriz. UDA'ların tavsiyeleri ve prensipleri ne kadar detaylı, doğru davranışı açık seçik ifade eder biçimdeyse, normlara uyulup uyulmadığının belirlenmesi ne kadar kolaysa ve normlar ne kadar çok üyeye yayılırsa, diğer üyelerin normları "doğru" davranış olarak görme ve normlara uyma eğilimleri de artacaktır.

İnşacılık, daha mikro düzeyde etkili sosyalizasyon, müzakere ve sosyal baskı süreçlerine dikkatimizi çeker. Sosyalizasyonu "aktörlerin geniş bağlamlar ve yapılar içerisinde sürekli ve düzenli etkileşimleri sonucu yeni kimlikler edinmeleri ve bunun sonucunda tercihlerini yeniden tanımlamaları süreci" olarak tanımlayabiliriz.⁴⁷ Checkel, benzer bir şekilde sosyalizasyonu, "aktörleri belirli bir toplumun norm ve kurallarına sokma süreci" olarak tanımlar.⁴⁸ Sosyalizasyon sonucunda, aktörler toplumun normlarını içselleştirerek kurallara düzenli ve sürekli uymaya başlarlar. Checkel'a göre, Birinci Tip Sosyalizasyon, aktörlerin bu toplumun bir bireyi olarak belli bir rol oynamayı öğrenmeleri ve beklentilere göre hareket ederek kurallara uymalarıdır. İkinci Tip Sosyalizasyon ise aktörlerin toplumun veya örgütün norm ve kurallarını "yapılması doğru olan davranış" olarak algılayıp, parçası oldukları toplumun tercihlerini hatta kimliklerini üstlenmelerine denir.⁴⁹ İkinci Tip Sosyalizasyonun başarılı olduğu durumlarda normların içselleşmesinden bahsedebiliriz.

⁴⁵ Martha Finnemore, "International Organizations as Teachers of Norms: The United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization and Science Policy", *International Organization*, Cilt 47, No 4, 1993, s.565-97.

⁴⁶ Martha Finnemore ve Kathryn Sikkink, "International Norm Dynamics and Political Change", *International Organization*, Cilt 52, No 4, 1998, s.887-917.

⁴⁷ David H. Bearce ve Stacy Bondanella, "Intergovernmental Organizations, Socialization, and Member-State Interest Convergence", *International Organization*, Cilt 61, No 4, 2007, s.706.

⁴⁸ Jeffrey T. Checkel, "International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework", *International Organization*, Cilt 59, No 4, 2005, s.804.

⁴⁹ Ibid., s.804. İkinci Tip Sosyalizasyon üzerine kavramsal bir tartışma için bkz. Kai Alderson, "Making Sense of State Socialization", *Review of International Studies*, Cilt 27, No 3, 2001, s.415-33.

UDA'lar, üyeleri arasında yüz yüze ve tekrarlanan görüşme olanakları ve aşinalık sağlayarak, örgütün normları üzerine ikna ve uyumlaşmayı kolaylaştıracak bir ortam oluştururlar.⁵⁰ İkna, “aktörlerin, açıkça bir maddi veya zihinsel zorlama olmadan, fikirlerini, bakış açılarını, neden-sonuç ilişkileri üzerine tutumlarını ve duygularını değiştirmelerine” denir.⁵¹ Johnston'a göre, aktörler sosyal ortamlarda “kanıtları ölçüp tartar, kendi tutumlarına karşı tezler üzerine kafa yorar ve başlangıçta düşündüklerinden farklı sonuçlara ulaşabilirler; yani karşı tezlerin gerekçelerini, içselleştirdikleri gerçekliği değerlendirme standartları açısından ikna edici bulabilirler.”⁵² Özellikle siyasal ve sosyal baskılardan izole edilmiş, güç ve tehdit ilişkilerinin bulunmadığı, hiyerarşik olmayan, yoğun ilişkilerin olduğu UDA'lar gibi örgütlerde, aktörlerin düşünce şekli enstrümental veya kısıtlı rasyonellik değil “iletişimsel rasyonellik” halini alabilir.⁵³ İletişimsel rasyonelliğin hâkim olduğu durumlarda, aktörler birbirlerine tezlerini açıklar ve birbirlerini ikna etmek ve inandırmak için uğraşırlar. Bu durumlarda tercih ve menfaatlerini yeniden tanımlamaya açıktırlar. Hiyerarşinin ve formalitenin az olduğu UDA'lar gibi ortamlarda, birbiriyle sıkça karşılaşan, beraber çalışan, bilgi paylaşan ve ortak sorunlarına çözüm bulmak ve konsensüse varmak için uğraşan aktörlerin, iletişimsel rasyonellik içerisinde hareket etmelerini bekleyebiliriz.

Son olarak, inşacılar göre uluslararası örgütler “sosyal ödül ve cezaları dağıtarak,” diğer bir deyişle sosyal baskı kullanarak uyumlaşmayı sağlarlar.⁵⁴ UDA'ların maddi baskı sağlayacak bir mekanizmaları olmadığı için UDA'larda sosyal baskı geleneksel örgütlere göre daha da önemlidir. Johnston'a göre, bir grupla özdeşleşmek, aktörler üzerinde grubun normlarına uymak adına bir sosyal baskı oluşturur. Aktörler normlara uyma konusundaki itibarlarını ve statülerini korumak için çaba harcarlar.⁵⁵ Bu şekilde oluşan sosyalizasyon, özellikle “uygun” davranışın ne olduğu konusunda bir fikir birliği varsa ve örgüt üyelerin faaliyetlerini açık ve gözlemlenebilir kılıyorsa daha etkin olur.⁵⁶ Yani, örgütün prensipleri üzerinde ne kadar kuvvetli bir fikir birliği varsa ve örgüt, üyelerin bu prensiplere uygun hareket edip etmedikleri hakkında ne kadar çok bilgi sağlayabiliyorsa, üyeler arasındaki sosyal baskının da o kadar kuvvetli olmasını bekleriz.

İnşacılar ve sosyolojik kurumsalcılar sosyalizasyon, müzakere, ikna ve aktörlerin birbirlerinden ve normlardan öğrenmelerini içeren sosyal ilişkilerde, güç unsurunun tamamen ortadan kalkmadığını kabul ederler. Güç, önemli fakat üstü örtülü bir şekilde sosyalizasyon ortamını etkileyebilir. Bu ilişkiler, “sosyal olarak inşa edilen bir fikirler çer-

⁵⁰ Alastair I. Johnston, “Treating International Institutions as Social Environments”, *International Studies Quarterly*, Cilt 45, No 4, 2001, s.498.

⁵¹ Johnston, “Treating International Institutions”, s. 496. Ayrıca bkz. Ryan Goodman ve Derek Jinks, “How to Influence States: Socialization and International Human Rights Law”, *Duke Law Journal*, Cilt 54, s.621-703.

⁵² Johnson, “Treating International Institutions”, s.496.

⁵³ Jürgen Habermas, *İletişimsel Eylem Kuramı*, İstanbul, Kalcı Yayinevi, 1981. Checkel, “International Institutions”, s.807 ve 812; Thomas Risse, “Let's Argue!': Communicative Action in World Politics”, *International Organization*, Cilt 54, No 1, 2003, s.11, 19.

⁵⁴ Johnson, “Treating International Institutions”, s.499.

⁵⁵ Ibid, s.499-502.

⁵⁶ Ibid, s. 501-502.

çevesinde gelişirler ve bu çerçevede “ortak yaşama evreni”ni belirli aktörler tanımlar, yani hangi fikirlerin meşru olacağına, hangilerinin ortak oluşturulmuş dünya görüşlerini ihlal edeceğine, bu aktörler karar verirler.⁵⁷ Ancak gücün UDA’ların üyeleri arasında eşitsiz dağılımı, güç ve tehdidin sosyalizasyon, ikna ve öğrenmeden daha önemli olacakları anlamına gelmez. Ortak çözümler bulma, müzakere ve sosyalleşmenin önemli olduğu bu ortamlarda güç ve enstrümental çıkarlar geri planda kalabilir, güç ve tehdit kullanmak “uygunsuz” bir davranış haline gelebilir.

ICN’yi İnşacı ve Sosyolojik Kurumsalcı Perspektiflerden İncelemek

İnşacılık perspektifinden ICN’nin ortaya çıkışına baktığımızda, ABD gibi kilit aktörlerin böyle bir örgütü geleneksel uluslararası örgütlere tercih etmesinin sebebini, ABD yetkililerinin İş birliği normlarına bağlayabiliriz. Gerber’a göre, ABD antitröst yetkilileri, kanunlar arasında uyumlaşmanın mümkün olduğuna inanırlar.⁵⁸ Bu inançlarının kaynağında, antitröst kanunları arasında ABD modelinin objektif açıdan en iyisi olduğu düşüncesi yatar. ABD’nin ulusal deneyimi, yetkililerin bu konudaki düşüncelerini etkilemiştir. 1970’lerden itibaren Şikago Ekolü ekonomistlerinin antitröst konusundaki fikirleri, ABD’deki antitröst doktrininin temellerini sarsmış ve zaman içinde değişime uğratmıştır. ABD’li yetkililer uluslararası alanda da böyle bir değişim olacağını öngörmektedirler. Üyelerin birlikte çalışarak zamanla rekabet politikasında en doğru prensip ve modele (yani ABD modeline) erişebilecekleri ICN gibi bir İş birliği ortamını, bu nedenle DTÖ gibi resmi, hiyerarşik ve egemenliği kısıtlayıcı bir örgüte tercih etmektedirler. Buna karşın Avrupa Birliği rekabet yetkilileri, AB gibi uyumlaşmaya elverişli bir ortamda dahi uyumlaşmanın ne kadar yavaş ve eksik olduğunu gördükleri için, DTÖ gibi bir örgütün çatısı altında ve bir ortak kurallar çerçevesi içinde gerçekleşebilecek (yani AB’nin kendi bölgesel İş birliğine benzer yapıda) bir İş birliğini tercih etmişlerdir.⁵⁹ Ancak son kertede, DTÖ çatısı altında İş birliği hem ABD hem de gelişmekte olan ülkeler tarafından kabul görmeyince, AB de ICN projesine destek vermiştir. ICN’nin ortaya çıkışını ABD gibi kilit aktörlerin tercihlerinin kaynağını inceleyerek bu şekilde yorumlayabiliriz.

ICN’nin üyeleri üzerinde etkisine bakıldığında, öncelikle örgütün sadece rekabet üzerine çalışan kurum yetkililerini politik süreçlerden izole edilmiş bir ortamda sıkça bir araya getirmesine dikkati çekebiliriz. Ülkelerin rekabet kurumlarından gelen yetkililerin, ICN’nin Çalışma Grupları’nda ve yıllık konferansı gibi informal ortamlarda düzenli olarak iletişim içinde olmaları, birbirleriyle aşına olmalarını sağlamaktadır. Üye rekabet kurumu yetkilileri yılda bir ICN toplantılarının yanı sıra, OECD ve UNCTAD’ın toplantılarında, çeşitli akademik kongrelerde ve eğitim seminerlerinde de bir araya gelirler ve

⁵⁷ Gheciu, “Security Institutions as Agents of Socialization”, s.979, 982.

⁵⁸ David J.Gerber, “The US- European Conflict over the Globalization of Antitrust Law: A Legal Experience Perspective”, *New England Law Review*, Cilt 34, No 4, 1999, s.133.

⁵⁹ *Ibid.*, s.138. AB yetkililerin önerisinin ana hatları için bkz. Commission of the European Communities. *Competition Policy in the New Trade Order: Strengthening International Cooperation and Rules*, Com (95) 359, 1995.

özellikle çalışma gruplarında yer alanlar telefon ve e-posta üzerinden de sıkça haberleşirler. Daha önce kendilerine ait bir müzakere masaları dahi olmayan antitröst yetkilileri,⁶⁰ ICN sayesinde “birbirlerini daha iyi tanıma fırsatı bulurlar, birbirleriyle sık konuşurlar.”⁶¹ Ayrıca ICN direk güç ilişkilerinin, hiyerarşinin ve diplomasinin görece az olduğu ve sadece rekabet konularının ele alındığı bir ortamda, fikir ve deneyimlerin paylaşılmasına olanak verir. Antitröstün önemi üzerine paylaşılan inanç ve ortak sorunlara çözüm bulma kaygısı, üyeler arasında ortak bir dil oluşturur.⁶² Fox’a göre, ICN’yi DTÖ gibi resmi uluslararası örgütlerden ayıran özellik, siyasal baskıların dozunun çok daha az olması ve bürokratların böyle bir ortamda ortak sorunlarına çözüm aramak için çok daha rahat ve açık bir şekilde konuşabilmeleridir. “DTÖ’de, temsil ettikleri ulusları bir taahüt altına sokmanın ihtimali dahi temsilcileri ortak sorunların çözümleri üzerine açıkça konuşmakta isteksiz kılar.”⁶³ ICN’nin “sürekli ve yalnızca rekabet” üzerine yoğunlaşan bir örgüt olması, aktörlerin rekabeti ticaret politikaları gibi konulardan ayırabilmelerine ve tartışmalarda ortaya atılan fikirleri gerekçeleri ve tutarlılıkları üzerinden değerlendirebilmelerine olanak verir.⁶⁴

ICN, üyeleri üzerinde sosyal baskılar yaratarak rekabet kanunları ve uygulamaları üzerine geliştirilen normların üyeler tarafından içselleştirilip uygulanmaya başlamasına da yol açar. ICN’nin tavsiye kararları üyeler arasında görüş birliği ile alınır. Tavsiye kararlarının üyeler tarafından uygulanması tamamen gönüllülük esasına dayanır, ancak uygulanmaları için sosyal baskılar mevcuttur. ICN’nin tavsiye kararları o alanda “doğru” davranışların neler olduğunu detaylı olarak belirttiği ve üyelerin bunlara uygun davranıp davranmadığı diğer üyeler tarafından gözlemlenebildiği için, aktörler normlara uygun davranmaları için üzerlerinde sosyal baskı hissederler.

ICN’nin üyelerinin rekabet politikaları arasında uyumlaşmaya neden olduğuna işaret eden bazı göstergeler vardır. ICN’nin en önemli çalışma alanlarından biri birleşme ve devralmaların denetlenmesi konusudur. ICN’nin bu konuya eğilmesinin ana sebebi, dünyada sınırötesi birleşmelerin artmasıyla birlikte bunları düzenleyici kanunların da artarak çeşitlenmesi ve bu nedenle devralmaların bildirim, incelenmesi ve kabul edilmesinin uluslararası rekabet politikasının en çetrefilli sorunlarından biri haline gelmiş olmasıdır. ICN’nin birleşmeler üzerine bir Çalışma Grubu ve onun altında çalışan Birleşmelerin Bildirimi ve Prosedürleri ve Birleşmelerin İncelenmesi ve Analizi temalı iki alt grubu vardır.

Birleşmelerin Bildirimi ve Prosedürleri alt grubu, “Birleşmelerin Bildirimi ve İncelenmesi üzerine Yol Gösterici Prensipler” hazırlamış ve bu Prensipler 2002 yılıdaki ICN yıllık konferansında kabul edilmiştir. Prensipler, birleşme-devralma düzenlemelerini geliştirmekte veya gözden geçirmekte olan rekabet kurumları için bir “yol haritası” niteliğini

⁶⁰ Fox, “Linked-In”, s.158.

⁶¹ Terry Calvani, “Conflict, Cooperation and Convergence in International Competition”, *Antitrust Law Journal*, Cilt 72, No 3, 2005, s.1131.

⁶² Yazarın bir antitröst uzmanıyla kişisel mülakatının kayıtları, Eylül 2010.

⁶³ Fox, “Linked-In”, s.158.

⁶⁴ International Competition Network, *Overview*.

taşımaktadır ve kamu ve özel sektör temsilcilerinin deneyimlerinden yola çıkarak en iyi uygulamaları yaygınlaştırıp rekabet kanunları arasında uyumlaşma sağlamaya çalışmaktadır.⁶⁵ Buna ek olarak, alt grup aynı konuda daha detaylı olan “Tavsiye Kararları”nı hazırlamıştır. Tavsiye kararları, birleşmelerin bildiri ve incelenmesi konusunda ICN üyelerinin üzerinde mutabakat sağlayabildikleri prensip ve pratikleri detaylandırarak normlara uygun davranışların ne olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.⁶⁶ Alt grup ayrıca bir “Uygulama El Kitabı” hazırlamıştır. Bu kitapçıkta, ICN prensiplerine ve tavsiye kararlarına uygun sayılabilecek rekabet kanunu terim ve dilini derlenmiştir. Bu çabaların sonucu olarak, 2004 yılına gelindiğinde 8 üye, 2005 yılında 23 üye ve rakamların en son açıklandığı 2006 yılında da 34 üyenin birleşmeler ve devralmalar rejimlerinde ICN normlarına uygun değişiklikleri yaptıkları gözlemlenmiştir.⁶⁷ Ayrıca, ICN üyelerinin yüzde 60’ı ICN’nin önerileri doğrultusunda düzenlemelerinde değişiklikler yaptıklarını ya da yapmayı planladıklarını belirtmiştir. Değişiklikleri yaptıklarını kaydeden kurum yetkililerinden üçte ikisi, ICN Tavsiye Kararlarının reformların başlaması veya şekillenmesinde rol oynadığını vurgulamışlardır.⁶⁸

ICN’nin tavsiye kararlarının hem genç ve daha az deneyim sahibi hem de daha deneyimli rekabet kurumları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Örneğin Belçika, Almanya, Japonya, Avustralya ve Avrupa Birliği’nde birleşmeler ve devralmalar rejimlerinde yapılan değişikliklerde ICN’nin tavsiye kararlarının rol oynadığı basın bildirimlerinde, üyelerin demeçlerinde ve barolar birlikleriyle, reformları destekleyen diğer aktörlerce yapılan bildirimlerde belirtilmektedir. 2004 yılında AB’nin birleşme-devralma rejiminin reformu sürecinde, o dönemde Avrupa Birliği’nin Rekabetten Sorumlu Avrupa Komisyon üyesi olan Neelie Kroes, yapılan yenilik ve reformların tamamen ICN önerileriyle uyumlu olduğunu söylemiştir.⁶⁹ Chad Damro’ya göre, ABD yetkilileri de ICN’nin tavsiyeleriyle uyumlu bir şekilde bazı uygulamalarını değiştirdiklerini söylemişlerdir. Örneğin ABD antitröst yetkilileri, ICN’nin şeffaflık üzerine tavsiye kararları doğrultusunda:

...birleşmelerin denetlenmesinde şeffaflığı artırma çabasıyla bazı incelemeleri sonuçlandırırken kamu açıklamaları yapmaya başlamışlardır. Geçmişteki uygulamalardan farklı olarak, ABD rekabet otoriteleri birleşmelere izin verdikleri bir durumda,

⁶⁵ Chris Martin, *Speech at the Insight Conference of the Canadian Competition Bureau: ICN Bonn Outcomes, Montreal*, Haziran 2005, <http://www.ic.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/01877.html>, (Erişim Tarihi 25 Ocak 2010).

⁶⁶ J. William Rowley ve A. Neil Campbell, “Implementation of the International Competition Network’s Recommended Practices for Merger Review: Final Survey Report on Practices IV-VII”, *World Competition*, Cilt 28, No 4, 2005, s.537.

⁶⁷ Chris Martin, “Speech at Insight International Competition Law Conference, Toronto, Ontario: Report From Cape Town-The Fifth Annual ICN Conference”, Mayıs 2006, <http://www.bureau-delaconcurrency.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/02100.html>, (Erişim tarihi 25 Ocak 2010).

⁶⁸ International Competition Network, “ICN Statement of Achievements”, 9. ICNYıllık Konferansı için Belgeler ve Materyaller, 27-29 Nisan 2010, İstanbul, 2010, s.3.

⁶⁹ Chad Damro, “The EU and Transatlantic Convergence: Setting a Joint Agenda in Competition Policy”, *Scottish Jean Monnet Centre Working Paper Series*, Cilt 1, No 2, 2009, s.15.

özellikle karar bir örnek teşkil ediyorsa veya geçmiş uygulamalarda bir değişim içeriyorsa, gerekçeli bir karar açıklaması yapmaktadırlar.⁷⁰

ICN tavsiyelerine uygun olarak yapılan bu değişikliklerin ICN içerisindeki müzakere, sosyalizasyon ve sosyal baskı sonucu yapıldığını doğrudan ispatlamak hayli zor olmakla beraber, ICN'nin kendi raporlarında, yazarın çeşitli rekabet otoritelerindeki yetkililerle ve konu üzerine çalışan hukukçularla yaptığı mülakatlarda buna işaret eden bir takım kanıtlar bulunmaktadır. ICN, tavsiye kararlarının uygulanmasını bir öncelik olarak görmekte ve bu konuda sosyal baskı oluşturmak için üyelerin ICN tavsiye kararlarına uyup uymadıkları konusunda periyodik incelemeler yaparak sonuçlarını üyelerle paylaşmaktadır. Böylece ICN normlarına uygun davranmayan üyelerin hangileri oldukları kamuya açık bir bilgi olmakta ve sosyal baskı oluşmaktadır. Bir antitröst hukukçusunun deyişiyle, ICN'nin önemli bir fonksiyonu da üye rekabet kurumları için bir akran grubu (*peer group*) haline gelmiş olmasıdır.⁷¹ Üye rekabet kurumu yetkilileri, ICN üyesi diğer kurum yetkililerinin görüşlerine önem verirler ve kendilerini bu uluslararası topluluğun standartlarına göre değerlendirirler. Ülkelerinde siyasi baskılara boyun eğiyormuş veya ICN normlarına uymuyormuş gibi görünmek istemedikleri için de idari bağımsızlıklarına ve normlara uygun davranmaya özen gösterirler.

Ayrıca ICN'nin hazırladığı tavsiye kararları ve prensipleri, üye ülkeler arasında “uyulması gerekli davranış” yani uluslararası standart haline gelmiştir. Örneğin Peru'nun rekabet kurumu, ICN tavsiyelerini “uluslararası camiada kabul edilmiş en iyi uygulamalar” olarak görmüş, Rusya'da ise tavsiye kararları sadece rekabet kurumu yetkililerini etkilemekle kalmamış, aynı zamanda onların yasama organını reformların gerekliliği konusunda ikna etmesine yaramıştır. Bir antitröst yetkilisinin deyişiyle⁷²:

ICN yeterli bir itibar sağlamayı başardığı için, ICN'nin onayını almak, bir üye için “iyi ev idaresinin” uluslararası alanda onaylanması demek oluyor. Bu nedenle ICN üye devletler üzerine etkili oluyor. Pek çok ülkede rekabet kurumları hükümete gidip, “kanunlarımızı değiştirmek ve ICN ile uyumlu hale getirmek istiyoruz” demiştir. Ve bunu yalnızca ICN tavsiyeleri 100 küsur ülke tarafından kabul edilmiş normlar olduğu için değil, kendi çıkarlarına uygun olduklarını düşündüklerinden yapmışlardır.

Bu açıklama, sosyolojik kurumsalcıların öne sürdükleri gibi rekabet yetkililerinin ICN tavsiyelerini uluslararası bir norm olarak görüp, uyulması gerekli davranış kabul ettiklerine işaret eder.

Görüşülen yetkililerin ICN'nin sosyalizasyon ve ikna fonksiyonları konusunda söyledikleri de bir önceki bölümde vurgulanan inşacı tezleri doğrular niteliktedir. Örneğin bir yetkili OECD ve DTÖ'de rekabet üzerine yapılan görüşmelerde her zaman Ticaret Bakanlığı ve ilgili diğer bakanlıklardan da yetkililer olduğu ve bunların rekabet yetkilileri-

⁷⁰ International Competition Network, “Implementation of the ICN Recommended Practices for Merger Notification and Review Procedures”, 2005, s.8, <http://www.internationalcompetition-network.org/uploads/library/doc324.pdf>, (Erişim Tarihi 25 Ocak 2010).

⁷¹ Yazarın antitröst uzmanıyla kişisel mülakat kayıtları, Eylül 2010.

⁷² Ibid., s. 5.

nin söylediklerini denetleme işlevi gördüklerini belirtmiştir. ICN'de ise sadece rekabet kurumu temsilcilerinin olması çok daha açık bir diyaloga olanak vermiştir. "Sadece rekabet yetkililerinin olması, devletin daha geniş çıkarları gözetilerek sulandırılmamış, daha saf ve katıksız bir politika ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur."⁷³ Ayrıca, hem DTÖ'nün hem de OECD'nin üyeliği devletler bazında olduğu için, bu örgütlere sunulacak herhangi bir belge veya rapor devletin bütün birimlerinin elinde geçip onaylanmak zorundadır.

Eğer ICN de bu tarz bir örgüt olsaydı, ICN'ye sunulacak belgelerin de aynı şekilde onaylanması ve tekrar tekrar elden geçmesi gerekirdi. O zaman ICN'nin diğer uluslararası örgütlerden bir farkı olmazdı. Biz ICN'de bir anlamda gri bir alan içinde, radarların altında hareket ediyoruz ve bu da uyumlaşmaya olanak sağlıyor.⁷⁴

Ayrıca mülakat yapılan her yetkili ICN'nin resmi ve hiyerarşik olmayan yapısının, yetkililerin birbirlerini tanımaları ve birbirleriyle daha rahat diyalog içine girmelerine katkısını vurgulamışlardır.

Ancak ICN'nin rekabet yetkilileri arasındaki İş birliğine ve rekabet kanunları arasındaki uyumlaşmaya katkısını abartmamak gerekir. Rekabet kanunları ve uygulamalarında gerçekleştirilecek uyumlaşmanın bazı sınırları vardır, çünkü "rekabet kanunları arasında tamamen harmonizasyonu sağlamaya çalışmak, üye ülkeler arasındaki ekonomik, kurumsal, hukuksal ve kültürel ayrılıklara haksızlık etmek olur."⁷⁵ Ayrıca, Fox'a göre ICN, "ağacın alt dallarındaki meyveleri toplamıştır" ve şimdi önündeki sorunlar daha çok tartışmaya yol açacak, çözümü daha zor nitelikte olanlardır.⁷⁶ ICN, üzerinde daha az fikir birliği olan konulara el attıkça, her üyenin üzerinde anlaşabileceği, keskin ve muğlak olmayan prensipler üretmekte zorlanabileceği düşünülmektedir.⁷⁷

Sonuç

Bu makalenin ana iddiası, ICN ve benzeri uluslararası denetleyici ağların çatısı altında yapılan İş birliğinin, Uluslararası İlişkiler disiplinine egemen olan rasyonalist kuramlarla incelenmesinin güç olduğu ve İş birliği üzerine kavram ve tezlerimizi yeniden düşünme zorunluluğunu güçlendirdiğidir. Rasyonalist kuramlar, 1980'lerden beri inşacı ve sosyolojik kurumsalcı kuramların eleştirilerine maruz kalmışlardır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde normların, kimliklerin ve fikirlerin uluslararası sistemi etkilemesine vurgu yapan bu kuramlar, önem kazanmış ve araştırmacılar tarafından çok çeşitli ampirik gelişmeleri anlamak üzere kullanılmışlardır. Ancak özellikle Uluslararası Politik Ekonomi alanında rasyonalist temelli kuramların hala egemen olduğu görülmektedir.⁷⁸

⁷³ Yazarın ABD antitröst yetkilisiyle kişisel mülakat kayıtları, Eylül 2010.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ International Competition Network, "ICN Statement", s.2.

⁷⁶ Fox, "Linked-In", s. 173.

⁷⁷ William Blumenthal, "The Challenge of Sovereignty and the Mechanisms of Convergence", *Antitrust Law Journal*, Cilt 72, No 4, 2004, s. 273.

⁷⁸ Rawi Abdelal, Mark Blyth ve Craig Parsons, "Introduction: Constructing the International Economy", Rawi Abdelal, Mark Blyth ve Craig Parsons (der.), *Constructing the International Economy*, Ithaca, Cornell University Press, 2010, s. 3.

Bu makalede, 1980'lerden beri uluslararası örgütlere tamamlayıcı veya alternatif olarak ortaya çıkan ve her alanda yayılan UDA'ların ortaya çıkışı ve devletlerin davranışları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu ağların en önemli özellikleri: bağlayıcı ve hiyerarşik olmamaları; diplomatları ve devlet adamlarını değil uzmanları biraraya getirmeleri; dar bir konu üzerine yoğunlaşmaları; ürettikleri ortak normların ve uygulamaların kabul edilmesi ile uygulanması için maddi ödül ve yaptırımlarının veya resmi bir denetleme mekanizmalarının olmayışıdır. Rasyonalist kuramlar, uluslararası örgütlerin devletler tarafından bilinçli ve fonksiyonel bir şekilde tasarlandığını ileri sürdükleri için devletlerin UDA'ları neden tercih ettiklerini açıklamakta yetersiz kalmaktadırlar. Bu makalede, ortaya çıkan İş birliğinin şeklini anlamak için örgütü kuran aktörlerin kimliklerine, normlarına ve İş birliği pratiklerine bakmak gerektiği ileri sürülmektedir. ICN'nin ABD antitröst yetkilileri tarafından OECD, UNCTAD ve DTÖ'ye tercih edilmesinin sebebi, ABD yetkililerinin tek bir ideal antitröst modeli olduğu (ABD'nin modeli) ve uluslararası alanda diğer aktörleri ikna etmek için gerekli çalışma yapılırsa bütün devletlerin bu modeli seçeceklerine olan inançlarıdır. Rasyonalist kuramlar, tehdit, güç, ödüller ve yaptırımlar olmadan bir örgütün üyeler üzerine etkili olmasını açıklayamadıkları için UDA'ların üyeleri üzerindeki etkilerini anlamakta da yetersiz kalmaktadırlar. ICN gibi UDA'larda sosyalizasyon, müzakere, karşılıklı ikna ve öğrenme sonucu ortak sorunlara çözümler bulunur ve üyeler bu normlara ikna oldukları için ve uluslararası alanda meşruiyet kazanmak amacıyla normlara uygun hareket ederler.

Sosyalizasyon, öğrenme ve iknayı vurgulamak, ICN ve diğer UDA'larda gücün öneminin tamamen ortadan kalktığını savunmak anlamına gelmez. Üyeliği hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeleri kapsasa dahi, ICN'de, ABD ve AB rekabet otoritelerinin ve bu ülkelerden hükümet dışı danışman olarak gelen hukuk firmalarının etkisi hissedilebilir. Raustiala, UDA'ların faaliyetleri sonucu ulusal kanunlar arasında oluşan uyumlaşmanın en çok egemen devletlere faydası olacağını vurgulamaktadır, çünkü bu devletler denetleme kanunlarında "ilk hamle" avantajına ve ağ içinde diğerlerini etkileyecek yumuşak güce sahiptirler.⁷⁹ ICN'nin çalışma gruplarının şu anki yapılarına bakıldığında, gelişmiş ülkelerin (ABD, AB ve AB üyesi ülkeler, Kanada ve Avustralya) ve yükselen birkaç ekonominin (Rusya, Meksika, Brezilya, Türkiye ve Güney Afrika) başkanlık pozisyonlarında olduğu görülmektedir. Ancak liderliğin tek noktada toplanmamış olması ve Fox gibi akademisyenlerin gelişmekte olan ülkelerin de ICN karar ve prensipleri üzerine etkili olabildikleri konusundaki gözlemleri, ICN'nin tamamen ABD ve AB otoriteleri tarafından ve onların çıkarları doğrultusunda kararlar almadığını ve ICN içinde karşılıklı ikna ve öğrenmeye yer olduğunu göstermektedir.⁸⁰

Bu kısa tartışma, uluslararası örgütlerde kimin egemen olduğu ve kimin çıkarlarına hizmet edildiği sorularının geleneksel uluslararası örgütler kadar UDA'lar için de önemli olduğunu göstermiştir. UDA'larda sosyalizasyon, müzakere, karşılıklı öğrenme ve ikna mekanizmalarını vurgularken, geleneksel örgütlere göre UDA'larda daha az görünür şekilde varolsa da yine de güç ve çıkar dengelerini gözden kaçırmamak gerekir. Bu çerçevede, yeni İş birliği türleri üzerine yapılacak araştırmalarda inşacı ve sosyolojik kurumsalcı tezlerin güç ilişkilerinin analiziyle birleştirilmesi faydalı olacaktır.

⁷⁹ Raustiala, "The Architecture of International Cooperation", s. 69.

⁸⁰ Fox, "Linked-In", s. 169-171.

Kaynakça

- Abbott, Kenneth W. ve Duncan Snidal, "Why States Act through Formal International Organizations", *Journal of Conflict Resolution*, Cilt 42, No 1, 1998, s.3-32.
- Abdelal, Rawi, Mark Blyth ve Craig Parsons, "Introduction: Constructing the International Economy", Rawi Abdelal, Mark Blyth ve Craig Parsons (der.), *Constructing the International Economy*, Ithaca, Cornell University Press, 2010, s.1-19.
- Alderson, Kai, "Making Sense of State Socialization", *Review of International Studies*, Cilt 27, No 3, 2001, s.415-33.
- Atiyas, İzak, "Rekabet Politikasının İktisadi Temelleri Üzerine Düşünceler", *Rekabet Dergisi*, Cilt 1, 2000, 25-46.
- Aydın, Umut, "The International Competition Network: Cooperation and Convergence in Competition Laws", *Rekabet Dergisi*, Cilt 11, No 3, 2010, s.51-78.
- Baker, Donald I., A. Neil Campbell, Michael J. Reynolds ve J. William Rowley, "The Harmonization of International Competition Law Enforcement", Leonard Waverman, William S. Comanor ve Akira Goto (der.), *Competition Policy in the Global Economy: Modalities for Cooperation*, London, Routledge, 1997, s.439-493.
- Bearce, David H. ve Stacy Bondanella, "Intergovernmental Organizations, Socialization, and Member-State Interest Convergence", *International Organization*, Cilt 61, No 4, 2007, s.703-733.
- Blumenthal, William, "The Challenge of Sovereignty and the Mechanisms of Convergence", *Antitrust Law Journal*, Cilt 72, No 4, 2004, s.267-282.
- Calvani, Terry, "Conflict, Cooperation and Convergence in International Competition", *Antitrust Law Journal*, Cilt 72, No 3, 2005, s.1127-1146.
- Campbell, A. Neil ve Michael J. Trebilcock, "Interjurisdictional Conflict in Merger Review", Leonard Waverman, William S. Comanor ve Akira Goto (der.), *Competition Policy in the Global Economy*, London, Routledge, 1997, s.89-126.
- Cerny, Philip G., "Paradoxes of the Competition State: The Dynamics of Political Globalization", *Government and Opposition*, Cilt 32, No 2, 1997, s.251-74.
- Checkel, Jeffrey T., "Why Comply? Social Learning and European Identity Change", *International Organization*, Cilt 55, No 3, 2001, s.553-88.
- Checkel, Jeffrey T., "International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework", *International Organization*, Cilt 59, No 4, 2005, s.801-26.
- Cini, Michelle ve Lee McGowan, *Competition Policy in the European Union*, New York, Palgrave Macmillan, 2009.
- Commission of the European Communities, *Competition Policy in the New Trade Order: Strengthening International Cooperation and Rules (Report of the Group of Experts)*, Com (95) 359, 1995.
- Commission of the European Communities *EU Competition Policy and the Consumer*, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2004.
- Damro, Chad, *Cooperating on Competition in Transatlantic Economic Relations*, Basingstone, Hampshire ve New York, Palgrave Macmillan, 2006.
- Damro, Chad, "The EU and Transatlantic Convergence: Setting a Joint Agenda in Competition Policy", *Scottish Jean Monnet Centre Working Paper Series*, Cilt 1, No 2, 2009.
- Djelic, Marie-Laure ve Thibaut Kleiner, "The International Competition Network: Moving towards Transnational Governance", Marie-Laure Djelic ve Kerstin Sahlin-Andersson (der.), *Transnational Governance: Institutional Dynamics of Regulation*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, s.287-307.
- Doern, Bruce G., "The Internationalization of Competition Policy", Bruce G. Doern ve Stephen Wilks (der.), *Comparative Competition Policy: National Institutions in a Global Market*, New York, Oxford University Press, 1996, s.302-326.

- Finnemore, Martha, "International Organizations as Teachers of Norms: The United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization and Science Policy", *International Organization*, Cilt 47, No 4, 1993, s.565-97.
- Finnemore, Martha, "Review: Norms, Culture, and World Politics: Insights from Sociology's Institutionalism", *International Organization*, Cilt 50, No 2, 1996, s.325-47.
- Finnemore, Martha ve Kathryn Sikkink, "International Norm Dynamics and Political Change", *International Organization*, Cilt 52, No 4, 1998, s.887-917.
- Fox, Eleanor, "Linked-In: Antitrust and the Virtues of a Virtual Network", *The International Lawyer*, Cilt 43, Bahar Sayısı, 2009, s.151-174.
- Garrett, Geoffrey ve Barry Weingast, "Ideas, Interests, and Institutions: Constructing the EC's Internal Market", Judith Goldstein ve Robert O. Keohane (der.), *Ideas and Foreign Policy: Beliefs, Institutions and Political Change*, Ithaca, Cornell University Press, 1993, s.173-206.
- Gerber, David J. "The US- European Conflict over the Globalization of Antitrust Law: A Legal Experience Perspective", *New England Law Review*, Cilt 34, No 4, 1999, s.123-143.
- Gheciu, Alexandra, "Security Institutions as Agents of Socialization? Nato and the 'New Europe'", *International Organization*, Cilt 59, No 4, 2005, s.973-1012.
- Gilpin, Robert, *The Political Economy of International Relations*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1987.
- Goodman, Ryan ve Derek Jinks, "How to Influence States: Socialization and International Human Rights Law", *Duke Law Journal*, Cilt 54, No 2004, s.621-703.
- Grieco, Joseph, *Cooperation Among Nations: Europe, America and Non-tariff Barriers to Trade*, Ithaca, Cornell University Press, 1990.
- Gruber, Lloyd, *Ruling the World*, Princeton University Press, 2000.
- Haas, Peter M., "Epistemic Communities and International Policy Coordination", *International Organization*, Cilt 46, No 1, 1992, s.1-35.
- Habermas, Jürgen, *İletişimsel Eylem Kuramı*, İstanbul, Kılbalcı Yayınevi, 1981.
- International Competition Network, "ICN Statement of Achievements", 9. ICN Yıllık Konferansı için Belgeler ve Materyaller, 27-29 Nisan 2010, İstanbul, 2010.
- International Competition Network, "Implementation of the ICN Recommended Practices for Merger Notification and Review Procedures", 2005, <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc324.pdf> (Erişim Tarihi 25 Ocak 2010).
- International Competition Network, *Overview*, 2010, <http://www.internationalcompetitionnetwork.org> (Erişim Tarihi 10 Mart 2010).
- Jacobs, Scott H., "The Golden Age of Regulation", *CEPMLP*, Cilt 7, No 13, 2000, <http://www.dunee.ac.uk/cepmlp/journal/html/vol7/article7-13.html> (Erişim Tarihi 1 Aralık 2010).
- Johnston, Alastair I., "Treating International Institutions as Social Environments", *International Studies Quarterly*, Cilt 45, No 4, 2001, s.487-515.
- Keohane, Robert O., "The Demand for International Regimes", Stephen D. Krasner (der.), *International Regimes*, Ithaca ve London, Cornell University Press, 1983, s.141-171.
- Keohane, Robert O., *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton, Princeton University Press, 1984.
- Kindleberger, Charles P., *The World In Depression 1929-1939*, Berkeley, University of California Press, 1973.
- March, James G., ve Johan P. Olsen, "The Institutional Dynamics of International Political Orders", *International Organization*, Cilt 52, No 4, 1998, s.943-69.
- Marsden, Philip, *A Competition Policy for the WTO*, London, Cameron Mays, 2003.

- Martin, Chris, "Speech at the Insight Conference of the Canadian Competition Bureau: ICN Bonn Outcomes, Montreal", Haziran 2005, <http://www.ic.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/01877.html> (Erişim tarihi 25 Ocak 2010).
- Martin, Chris, "Speech at Insight International Competition Law Conference, Toronto, Ontario: Report From Cape Town-The Fifth Annual ICN Conference", Mayıs 2006, <http://www.bureaudelaconurrence.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/02100.html> (Erişim tarihi 25 Ocak 2010).
- Martin, Lisa L. ve Beth A. Simmons, "Theories and Empirical Studies of International Institutions", *International Organization*, Cilt 52, No 4, 1998, s.729-757.
- Mearsheimer, John J., "The False Promise of International Institutions", *International Security*, Cilt 19, No 3, 1994/1995, s.5-49.
- Porter, Tony, "Politics, Institutions, Constructivism and the Emerging International Regime for Financial Regulation", *Review of Policy Research*, Cilt 19, No 1, 2002, s.53-79.
- Raustiala, Kal, "The Architecture of International Cooperation: Transgovernmental Networks and the Future of International Law", *Virginia Journal of International Law*, Cilt 43, No 2002, s.1-92.
- Reinicke, Wolfgang H., "The Other World Wide Web: Global Public Policy Networks", *Foreign Policy*, Cilt, No 117, 1999, s.44-57.
- Rekabet Kurumu, "Uluslararası İlişkiler: Rekabet Kurumu ve DTÖ", 2010, <http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=40>, (Erişim Tarihi 7 Aralık 2010).
- Risse, Thomas, "'Let's Argue!': Communicative Action in World Politics", *International Organization*, Cilt 54, No 1, 2003, s.1-39.
- Rowley, J. William ve A. Neil Campbell, "Implementation of the International Competition Network's Recommended Practices for Merger Review: Final Survey Report on Practices IV-VII", *World Competition*, Cilt 28, No 4, 2005, s.533-588.
- Ruggie, John Gerard, "Multilateralism: The Anatomy of an Institution", *International Organization*, Cilt 46, No 3, 1992, s.561-98.
- Slaughter, Anne-Marie, *A New World Order*, Princeton, Princeton University Press, 2004.
- Uluslararası Rekabet Politikası İstişare Komitesi, *Nihai Rapor*, 2000, <http://www.usdoj.gov/atr/icpac/finalreport.htm> (Erişim Tarihi 2 Temmuz 2008).
- Waltz, Kenneth N., *Theory of International Politics*, Reading, MA, Addison-Wesley Pub. Co, 1979.
- Weinrauch, Roland, *Competition Law in the WTO: The Rational for a Framework Agreement*, Vienna, Neuer, 2004.
- Woolcock, Stephen, "International Competition Policy and the World Trade Organization", *The LSE Commonwealth Business Council Trade Forum in South Africa*, 2007.

Summary

Multilateral cooperation on competition policy has been on the international agenda since the end of World War II, but various attempts since the failed International Trade Organization have not born fruit. The absence of a formal multilateral agreement on competition policy should not blind us to the fact that a great deal of cooperation is already taking place on this issue. Bilateral and regional agreements on various aspects of competition have proliferated, and multilateral organizations such as UNCTAD and OECD have facilitated cooperation on competition policy in non-binding multilateral settings. In addition to these, since 2001, the International Competition Network (ICN) brings together national and regional competition authorities in order to facilitate cooperation and soft convergence among national competition laws and enforcement practices.

The ICN exemplifies a new type of international cooperation, known as government networks or transnational regulatory networks (TRNs), which is not between governments but national regulatory agencies, and that is less formal and less hierarchical compared to traditional international organizations. The main argument of this article is that traditional rationalist theories of International Relations such as neorealism and neoliberal institutionalism have difficulty explaining the emergence of TRNs and their effects on state behavior. These theories cannot explain why key actors prefer TRNs over more formal forms of cooperation. Moreover, they have difficulty explaining how TRNs help states cooperate in the absence of coercion, or a secretariat and mechanisms for monitoring state behavior and punishing defectors.

The argument here is that constructivism and sociological institutionalism prove much more useful than rationalist theories of IR in explaining the emergence of TRNs and their effect on state behavior. Since the 1980s constructivists and sociological institutionalists have criticized rationalist approaches by drawing attention to the role of norms, identities and shared beliefs in the international system. My argument is that the prevalence of cooperation in TRNs reinforces the need to rethink our concepts and hypotheses on international cooperation in light of these two theories.

In explaining the preferences of key actors for TRNs over traditional international institutions, constructivism leads us beyond concerns of power and function, and draws our attention to the actors' domestic politics, institutions and norms of cooperation. In explaining the effect of institutions on state behavior, sociological institutionalists insist that states do not always act on cost-benefit calculations, but frequently choose to follow international norms diffused by international institutions in order to gain legitimacy in the international system. Constructivism draws our attention to the mechanisms of socialization, deliberation, and social pressures in international institutions, through which they shape member states' behavior and even their identities. These mechanisms are expected to be even more significant in TRNs, which lack formal tools to monitor state behavior and to sanction and reward them.

The article empirically explores these arguments with a focus on the ICN, and relies on interviews with competition authorities and experts, as well as ICN reports and secondary literature. The article suggests that the preference of the United States (US) for the ICN over the WTO, UNCTAD and the OECD can be explained by referring to the dominant norms of cooperation among the US antitrust policymakers. The US policymakers, due to their domestic experience of transformation of the antitrust thinking under the influence of the Chicago School economists, believe that competition authorities cooperating on policy issues internationally will gradually arrive at the ideal model of antitrust (i.e. the U.S. model). The article also empirically explores how socialization, deliberation and social pressures in the Network influence the behavior of its members. As a consequence of ICN's efforts, some degree of harmonization of members' competition policies has taken place. Available evidence demonstrates that by providing a forum devoted solely to competition policy and relatively insulated from political pressures, the ICN encourages genuine deliberation, the emergence of a common language, and mutual learning among its members. In line with the expectations of sociological institutionalism, the norms produced by ICN on antitrust issues become the "proper" behavior in the international system, and thus members tend to follow these norms to gain legitimacy in the international system. Finally, by providing detailed international norms on antitrust, and providing information about members' behavior, the ICN creates social pressures for norm-conforming behavior. Future research should combine this constructivist and sociological institutionalist focus on norms, socialization and deliberation in TRNs with an analysis on how subtle forms of power and influence work under such circumstances.